

V otevřené diskusi se vytvářejí racionální názory, jež mají být vodítkem pro vládu

Veřejnost jako protiváha politiků

Pojem veřejnost se používá každý den. Politici se na ni a její zájmy odvolávají, popřípadě přímo vystupují jako její představitelé. Novináři píší pro veřejnost či svou práci veřejnost chrání. Často se mluví o veřejných zájmech nebo o věcech veřejných. Veřejné mínění je základním společností. Co to ale veřejnost vlastně je?

Asi nejzajímavější úvahy o tomto pojmu pocházejí z pera kanadského filozofa a politologa Charlese Taylora. Ten upozorňuje, že veřejnost je, vedle tržního hospodářství, jednou se základních forem občanské společnosti. Definuje ji jako společný prostor, v němž se členové společnosti setkávají prostřednictvím médií nebo bezprostředně tváří v tvář, aby probrali témata vzbuzující obecný zájem a mohli si na ně vytvořit společný názor. Už z této definice je jasné, že veřejnost je jevem poměrně velmi novým. Její vznik umožnily až technologie komunikace, které se vynořily s průmyslovým věkem. Je natolik podstatným jevem moderní společnosti a zdrojem pomyslné i skutečné legitimacy, že i despoticke společnosti se cítí nuceny jed-

nat tak, aby se zdálo, že veřejnost existuje.

Moderní liberální společnost se v jistém smyslu vytvořila právě na pozadí vzniku veřejnosti a tržního hospodářství. Vedle mnoha dalších znaků je demokracii možné popsat

Politická moc zatím nedokázala přijmout veřejnost jako partnera a do jisté míry dokonce i svého »kontrolora«. Strany se pokoušejí veřejnosti uniknout, vytěsnit ji za hranice svých sekretariátů.

i jako systém, v němž vláda byla do určité míry učiněna odpovědnou veřejnosti. Veřejnost coby místo diskuse, které se potenciálně účastní každý, je prostor, v němž se vytvářejí racionální názory, jež mají být pro vládu vodítkem při jejím jednání. Přitom ale, jak zdůrazňuje Taylor, novodobá veřejnost představuje diskusní prostor, který je v jejím sebeuvědomění chápán jako něco, co stojí mimo vlastní moc. Tamá sice veřejnosti naslouchat, veřejnost sama ale žádnou moc nevykonává.

Politickou moc musí kontrolovat

a držet v šachu nějaká vnější instance. Tato instance není v moderních demokraciích už definována jako boží vůle či přirozené právo, nýbrž jako jistý druh diskursu, který vychází z rozumu – tedy veřejnost. Veřejnost má pro fungování

demokracie stejný význam jako právní stát, nezczitelná lidská práva či různé dělby moci. Je důležitá především proto, že svoboda v západních liberálních společnostech se zakládá i na rozvoji společenských forem, v nichž společnost jako celek může fungovat mimo rámec státní sféry. Těchto společenských forem, vedle veřejnosti, existuje celá řada a obecně se nazývají občanskou společností.

Rozvinula se veřejnost jako společný prostor diskuse od pádu komunismu i u nás? Do značné míry ano, ale její hodnota je rozměňována

na. Politická moc, tak jak se vyvinula, zatím nedokázala přijmout veřejnost jako partnera a do jisté míry dokonce i svého »kontrolora«. Politický vývoj v posledních letech je spíše ukázkou toho, jak se strany pokoušejí veřejnosti uniknout, vytěsnit ji za hranice svých sekretariátů. Nejenom, že ji politici často odbývají jako nelegitimní, ale dokonce i politickou vůli veřejnosti ignorují s pomocí politického tunelování, jakým je smlouva o dělení moci mezi dvěma stranami, které spolu před volbami vedly »svatou válku«. Navíc je veřejnost u nás atomizovaná – jako by její jednotlivé části mluvily různými jazyky.

To, co mimopolitický prostor diskuse zvaný veřejnost sčeluje, je především tolerance vůči názorům druhým – tedy schopnost vůbec nějakou diskusi vést. Tolerance je ovšem ve společnosti poznamenané komunistickou minulostí nedostatkové zboží. Toho využívají političtí demagogové. Naše veřejnost tak nestojí nad politickou mocí, nekontroluje ji, ale je v jejím vleku.